

N:o 11.

Ank. till Riksd. kansli den 5 maj 1905, kl. 1 e. m.

Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utarbetande af en allmän polisförfattning för rikets städer och därmed jämförliga orter.

Den motion, som ligger till grund för Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 21 och Andra Kammarens med bifall därtill fattade beslut, innehåller hufvudsakligen detsamma som ett förlidet år af samme motionär herr Hedin väckt förslag och åberopar det utlåtande, som Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskott år 1904 afgifvit under n:o 34.

Andra Kammarens utskott detta år anför:

»I det af fjärde tillfälliga utskottet vid fjorårets riksdag afgifna, af motionären omförmälda utlåtande anfördes bland annat,

att utskottet erhållit upplysningar rörande organisationen af polisväsendet inom 77 af rikets städer;

att i 24 af dessa städer stadganden saknades rörande polismäns antagande och entledigande samt om deras befogenheter och skyldigheter;

att i 2 städer borgmästaren och i 28 städer magistraten utfärdat instruktion (eller reglemente eller stadga) för polispersonalen;

Bih. till Riksd. Prot. 1905. 8 Saml. 2 Afd. 1 Band. 10 Häft. (N:o 11.) 1

att i en stad polispersonalens instruktion vore fastställd af stadsfullmäktige, hvilkas beslut i ärendet icke blifvit underställt högre myndighets pröfning;

att i 9 städer motsvarande bestämmelser vore fastställda af Konungens befallningshafvande, som därvid godkänt antingen ett af stadsfullmäktige fattadt, Konungens befallningshafvandes pröfning underställt beslut i ärendet eller ett af vederbörande magistrat eller stadsstyrelse afgifvet förslag;

att i 5 städer polisreglemente, innefattande bestämmelser om polis-kårernas organisation, polismäns antagande och entledigande m. m., fastställt af Konungens befallningshafvande och polisinstruktion af magistraterna och i en stad bestämmelser uti ifrågavarande hänseende meddelats dels af Kungl. Maj:t, dels af Konungens befallningshafvande och dels af magistraten;

att i en stad poliskammaren utfärdat instruktion för polispersonalen;

att i tre städer Kungl. Maj:t utfärdat vissa bestämmelser om polismäns antagande och entledigande samt polismästaren eller poliskammaren fastställt instruktioner för polispersonalen;

att i en stad stadsfullmäktige antagit reglemente, innefattande bestämmelser om poliskårens organisation, polismännens antagande och entledigande m. m., samt magistraten fastställt instruktion, under det att i en annan stad bestämmelser i förevarande hänseenden äro meddelade dels af Konungens befallningshafvande och dels af brandstyrelsen; samt slutligen,

att för Stockholm bestämmelser om polismäns till- och afsättande äro meddelade dels af Kungl. Maj:t och dels af öfverståthållarämbetet, hvarjämte polismästaren utfärdat och öfverståthållarämbetet fastställt instruktion för polispersonalen.

På sätt af denna sammanfattning framgår, hafva olika åsikter gjort sig gällande beträffande den myndighet, till hvars befattning det må höra att fastställa föreskrifter rörande polismäns tjänstgöring och därmed sammanhängande ämnen.

Af instruktionen för stadsfiskaler den 12 oktober 1894, § 5, synes emellertid framgå, att bestämmelser i förevarande hänseende numera torde böra utfärdas af Konungens befallningshafvande. Någon anledning att härutinnan vidtaga ändring, för så vidt instruktionerna innehålla föreskrifter af uteslutande lokal natur, synes utskottet icke föreligga; då emellertid det hufvudsakliga innehållet af samma instruktioner utgöres af

bestämmelser, som böra vara desamma för de särskilda städerna, och då genom hittills följdt tillvägagående härutinnan faran för viktiga rättsgrundsatsers åsidosättande icke synes vara utesluten, delar utskottet motionärens åsikt om det lämpliga i utfärdandet af en allmän polisförfattning. En sådan borde då bland annat innehålla:

föreskrift att i hvarje stad och i hvarje område med sammanträngd befolkning, där polismyndighet finnes anställd, instruktion för polisen skall finnas, så att ej, som nu lär vara fallet, öfver fjärdedelen af rikets städer sakna alla föreskrifter om polismäns befogenheter och skyldigheter;

allmänna bestämmelser rörande polismäns antagande, entledigande och bestraffning;

stadgande, huruledes polisman må anföra besvär öfver vissa åtgärder eller beslut af förman eller annan öfverordnad myndighet, samt

de stadganden i öfrigt rörande polismäns skyldigheter och befogenheter, som pröfvas vara lika för alla de orter, å hvilka författningen skall äga tillämpning.

Naturligtvis borde i en dylik allmän författning icke intagas de i polisinstruktionerna vanligen förekommande utdrag af allmänna lagens stadganden beträffande häktning, hus- och kroppsrensning m. m. Dylika och andra bestämmelser, hvilkas inhämtande är af särskild vikt för polismän, torde däremot lämpligen böra inrymmas i en normalinstruktion, utarbetad till ledning vid fastställande af de lokala polisstadgarne.»

Utskottet hemställer därefter:

»att Andra Kammaran med anledning af herr Hedins ifrågavarande motion ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville på de af utskottet anförda grunder låta utarbeta en allmän polisförfattning för rikets städer och därmed jämförliga orter».

Nu anförda utlåtande är ett utdrag af förra årets utskottsbetänkande, och utskottets hemställan är ordagrant densamma som år 1904.

Första Kammarens första tillfälliga utskott hemställde i utlåtande n:o 20 år 1904, att Första Kammaran måtte biträda Andra Kammarens i ämnet fattade beslut, men kammaren afslog utskottets hemställan.

Det utskott, som erhållit kammarens uppdrag att detta år bereda

ärendet, delar i hufvudsak de skäl, som anfördes för yrkandet om afslag på den framställning, som då förelåg och som är lika med den, som nu föreligger till behandling.

En för rikets alla städer gällande polisförfattning bör redan af den anledning icke utfärdas, att städerna och municipalsamhällena icke äro skyldiga att underhålla och aflöna polisbetjante. Det torde äfven möta svårigheter att finna den rätta formen för en författning, som med afseende på polisens organisation lämpar sig lika väl för de största städer som för de minsta municipalsamhällen.

Polisväsendet torde få anses vara dels en statsangelägenhet, i det att målet för dess verksamhet är att upprätthålla ordning och skydda medborgares personer och egendom mot våld och skadegörelse, men dels har det äfven och i synnerlig grad en kommunal uppgift och bekostas i regel ensamt af kommunerna, hvarför ock dessa senare, därest de vilja underkasta sig uppoffringarna för en poliskårs anställande, böra tillerkännas rätt att få deltaga i polisens organisation.

Ehuru utskottet anser, att en för rikets städer gemensam författning icke bör utfärdas, vill utskottet dock erkänna önskvärdheten af att för hvarje stad eller därmed jämförlig ort, där polismyndighet finnes anställd, bör finnas en af vederbörlig myndighet fastställd instruktion, men utskottet anser sig ej böra gå längre i medgifvande åt de framställda fordringarna.

Den hufvudsakliga meningsskiljaktigheten emellan motionären å ena sidan och utskottet, å andra sidan, torde röra dels formen för polismäns antagande, entledigande och bestraffande, dels ock polismannens lydnadsplikt gentemot öfverordnade, i det att den förre vill motsätta sig och det senare vill bibehålla vederbörande öfverordnades rätt att utan rannsaking och dom bestraffa och eventuellt afskeda polisman, som gjort sig skyldig till förseelse i tjänsten eller befinnes för densamma olämplig, samt den förre synes vilja upphäfva men det senare önskar bibehålla polismans ovillkorliga lydnadsplikt för öfverordnades i tjänsten meddelade befallningar.

De öfverordnade polismyndigheterna i riket hafva till tjänsteåliggande att tillse, det allmän ordning och säkerhet vidmakthålles samt att begångna brott blifva i laga ordning befrade; bestämmelser härom finnas intagna i instruktionerna för öfverståhållaren, landshöfdingarne samt de af Kungl. Maj:t tillsatta polismästarna. Denna sin tjänsteplikt kunna dessa myndigheter emellertid icke fullgöra, såvida de icke hafva rätt att fordra lydnad af sina underordnade i tjänsten. I motsats mot motionärens åsikt håller utskottet före, att polismännens tjänsteåligganden i många afseenden kunna

vara så snarlika militärens, att samma skäl, som gälla för lydnadsplikten på det militära området, med allt fog kunna åberopas för polisen. Om en underordnad polisman, som i ett trängande fall får en order af sitt befäl, skulle äga rätt att själf öfverväga om ordern vore riktig eller ej och att besluta sig för att lyda endast under den första förutsättningen, så skulle polismaktens verksamhet förlamas och gagnet af densamma för allmänheten blifva ringa. Utom tjänsten är däremot den underordnade icke i något afseende skyldig att taga order af sitt befäl.

Af nyssberörda instruktioner för de öfverordnade polismyndigheterna följer emellertid icke blott deras rätt till ovillkorlig hörsamhet i tjänsten från de underlydande, utan därmed sammanhänger ock deras bestraffningsrätt. De öfverordnade måste äga att uppdraga regler för de underordnades verksamhet i tjänsten och tillse att dessa iakttagas. Sker icke detta, utan en underordnad skulle verka efter andra principer eller för andra mål än den öfverordnade fastställt, måste den senare äga rätt att medelst bestraffningar tilltvinga sig lydnad och, om sådana icke hjälpa, i nödfall taga sin tillflykt till afsättning. Att i sådana fall den öfverordnade uteslutande skulle vara hänvisad till rannsaking inför domstol låter sig icke göra dels på grund af de formella bevisningsreglerna inför rätta och dels af det skäl, att i de merendels trängande fall, där den disciplinära bestraffningsrätten ifrågakomme, det skulle vara förenadt med stora olägenheter att afvakta utgången af en långvarig, måhända genom alla instanserna gående rättsförhandling.

Hvad särskildt angår afskedande af polismän på administrativ väg, så följer, oafsedt nämnda instruktioner, af polisverksamhetens egen beskaffenhet att fall kunna inträffa, då en sådan åtgärd ur det allmännas synpunkt blir nödvändig. Polismän komma genom sin verksamhet i beröring med sådana personer som lönkrögare, tjuvgömmare och dem, som ockra på osedlighet, samt kunna lätteligen af dessa blifva utsatta för ekonomiska frestelser. Skulle nu i något fall inträffa, att befälet finge grundad anledning att betvifla en polismans oemottaglighet för dylika frestelser, ligger hans afägsnande ur tjänsten med nödvändighet i samhällets intresse. Väl må det till den svenska polisens heder sägas, att dylika fall här i landet knappast torde vara kända, men utomlands hafva sådana ej sällan förekommit, och det torde icke vara klokt att alldeles lämna ur sikte möjligheten att så kunde ske äfven hos oss. Utom en omutlig redbarhet har allmänheten också rätt att af en polisman kräva takt och grannlaghet i tjänsten. Om en polisman upprepade gånger skulle åsido-

sätta denna takt i sitt uppträdande i tjänsten, kunde hans skiljande däri-
från för allmänhetens egen skull blifva nödvändigt. För sådana fall inne-
hålla också polisinstruktionerna för de större städerna de bestämmelserna,
att polisbefälet äger att genom uppsägning på viss tid därefter från tjänsten
skilja dem, som befinnas olämpliga därför. Då här icke är fråga om
vissa konstaterade förseelser i tjänsten, utan om en bristande lämplighet
för densamma i allmänhet, kan denna uppsägningsrätt icke göras beroende
af rannsaking och dom inför rätta.

Vid hvarje bestraffning, större eller mindre, äger den bestraffade rätt
att föra klagan öfver beslutet hos vederbörande högre myndighet. Detta
gäller naturligtvis äfven vid afsked eller uppsägning ur tjänsten.

I öfrigt torde böra erinras därom, att i det afseende, hvarom nu är
fråga, åtskilliga andra tjänstemän äro likställda med polismännen i stä-
derna. Utom Konungens förtroendeämbetsmän, hvilka när som helst kunna
skiljas från sina befattningar, är till exempel i fråga om länsmän stadgadt,
att de kunna afskedas ur tjänsten, om Konungens befallningshafvande
icke vidare har förtroende till dem. Justitiekanslern äger för viss tid
eller för alltid »från tjänsten skilja stadsfiskal, som finnes hafva gjort
sig skyldig därtill». Polismännen böra anses vara tjänstemän och åtnjuta
samma förtroende som ofvannämnda tjänstemän, men det torde icke vara
lämpligt att uti ifrågavarande afseende gifva en polisman i stad en mera
orubblig ställning än en länsman eller en stadsfiskal.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, föreslår utskottet, att Första
Kammaren, med förklaring att Andra Kammarens beslut ej kunnat oför-
ändradt antagas, behagade besluta

att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att
Kungl. Maj:t täcktes föreskrifva, att för hvarje stad
eller därmed jämförlig ort, där polis är anställd, skall
finnas ett af Konungens befallningshafvande fastställt
reglemente.

Stockholm den 1 maj 1905.

På utskottets vägnar:

GUST. TAMM.

Reservationer:

af herr *O. Jonsson* mot vissa delar af motiveringen ;

af herrar *J. Rettig* och *Apelstam*, som anført:

I stället för sista meningen i utskottets utlåtande, som börjar med: »På grund af . . . » och slutar med »att i skrifvelse till . . . fastställt reglemente», föreslå vi, att utskottet måtte göra följande uttalande:

Då de skäl, som motionären anført till stöd för motionen, sålunda, enligt utskottets mening, icke äro hållbara, och då Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskott ej kunnat genom sitt däröfver afgifna utlåtande öfverbevisa utskottet, att Första Kammaran förlidet år begått ett misstag genom att då afslå en likartad motion, föranlåtes utskottet hemställa,

att Första Kammaran icke måtte biträda Andra Kammarens beslut.
